

4.1. ΠΥΚΝΩΣΗ – ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟΝ ΝΕΟ ΤΡΟΠΟ

Σύμφωνα με τις πρόσφατες αλλαγές στην εξέταση του μαθήματος της νεοελληνικής γλώσσας, το θέμα Α σχετίζεται με τη συνοπτική απόδοση μη λογοτεχνικού κειμένου ή μη λογοτεχνικών κειμένων, που μπορεί να ζητηθεί με ποικίλες μορφές οι οποίες αναλύονται παρακάτω.

Συγκεκριμένα:

1. Πύκνωση ολόκληρου κειμένου
2. Πύκνωση μέρους κειμένου
3. Περίληψη με εστίαση
4. Πληροφοριακή περίληψη
5. Περίληψη δικτύου κειμένων
6. Περίληψη δικτύου κειμένων σε συγκεκριμένες απόψεις και ζητούμενα
7. Περίληψη άλλων κειμενικών τύπων
8. Περίληψη θεατρικού έργου

4.1.1 ΠΥΚΝΩΣΗ ΟΛΟΚΛΗΡΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Ο συντάκτης της πύκνωσης ταυτίζεται με τον συγγραφέα, χωρίς αναφορά στον συγγραφέα ή στο κείμενο, τις ιδέες του.
- Διαβάζουμε το κείμενο εντοπίζοντας θέμα και ενότητες (πχ. θέμα με βάση το παρακάτω κείμενο εφαρμογής: «Το άρθρο αναφέρεται στη διαχρονική σχέση του ανθρώπου με τη φιλιαναγνωσία εστιάζοντας στην αξία αυτής της συνήθειας» - ενότητα: σχέση ανάγνωσης με προσωπικότητα ατόμου).

- Κρατάμε σημειώσεις ανά παράγραφο.
- Συντάσσουμε ένα σύντομο κείμενο, το οποίο στηρίζεται στις σημειώσεις, με κατάλληλες διαρθρωτικές λέξεις και ρήματα (π.χ. τονίζει, υποστηρίζει, επισημαίνει, αναλύει, διερευνά, το παραπάνω έχει ως απόρροια, έπειτα υποθέτει, τέλος καταλήγει λέγοντας κ.λ.π.)

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Ανάγνωση: η προσωπική τέχνη

Είναι, δίχως αμφισβήτηση, αλήθεια πως με τα ερεθίσματα για σκέψη και κρίση, σύγκριση και ταύτιση, πολλές φορές η ανάγνωση σφυρηλατεί τον χαρακτήρα και ανοίγει τον δρόμο στην αυτογνωσία. Κι αυτό γιατί το διάβασμα είναι μια εναλλακτική πηγή εμπειρίας.¹

[...]

Τι μας κάνει να γράφουμε και στην περίπτωση μας να διαβάζουμε ιστορίες; Νομίζω η απάντηση είναι απλή. Οι ιστορίες είναι αναγνωρίσιμες δομές και σε αυτές βρίσκουμε νόημα. Χρησιμοποιούμε τις ιστορίες για να κατανοήσουμε τον κόσμο και να μοιραστούμε αυτήν την εμπειρία μας με τους άλλους. Μπορούμε να υποθέσουμε ότι οι αφηγήσεις ήταν απαραίτητες στον άνθρωπο εδώ και χιλιάδες χρόνια. [...] Ο άνθρωπος δεν θα πάψει ποτέ να τις αναζητά και να διδάσκεται απ' αυτές.

Κι όμως, οι περισσότεροι άνθρωποι σήμερα αντιμετωπίζουν το διάβασμα ως το χόμπι ενός εσωστρεφούς χαρακτήρα. Μια σιωπηλή δραστηριότητα για ένα πρόσωπο που αρέσκεται στην ψυχία, αφαιρουμένων των φωνών με τις οποίες γεμίζει το κεφάλι του και οι οποίες προέρχονται από το κείμενο που αναγιγνώσκει. Αλλά στα 5.000 περίπου χρόνια που οι άνθρωποι γράφουν και διαβάζουν, όπως το αντιλαμβανόμαστε, η κοινωνική ατομική αυτή δραστηριότητα – ένας άνθρωπος με ένα βιβλίο – είναι μια σχετικά νέα μορφή διάθεσης ελεύθερου χρόνου.

Για αιώνες, οι Ευρωπαίοι που μπορούσαν να διαβάσουν, το έκαναν δυνατά. Οι αρχαίοι Έλληνες διάβαζαν τα κείμενά τους φωναχτά. Το ίδιο συνέβαινε και με τους μοναχούς της σκοτεινής εποχής της Ευρώπης. Αλλά μέχρι τον 17^ο αιώνα, η κοινωνία της ανάγνωσης στην Ευρώπη είχε αλλάξει δραστικά. Οι τεχνολογίες κειμένου, όπως ο κινητός τύπος, και η άνοδος της λαϊκής γραφής βοήθησαν στην προώθηση της πρακτικής που αγαπάμε σήμερα: διαβάζουμε λέξεις, χωρίς να τις εκφέρουμε φωναχτά, επιτρέποντας σε αυτές να οικοδομήσουν σιωπηλά έναν διαφορετικό κόσμο στον νου μας.

1. υπογραμμίζονται σε όσα κείμενα ακολουθούν τα στοιχεία εκείνα που αξιοποιούνται για τη σύνταξη της πύκνωσης

Η ανάγνωση είναι ένας τρόπος να σκέφτεσαι μέσα από το μυαλό ενός άλλου ανθρώπου, με αποτέλεσμα να σε κάνει να αναπτύσσεις το δικό σου. Ειδικά σε χώρες όπως η Ελλάδα, εκείνο που γινόμαστε εξαρτάται από το τι διαβάσαμε, όταν οι δάσκαλοι τελείωσαν με μας. Προσωπικά, κατάλαβα πολύ νωρίς ότι το διάβασμα ήταν μια εντελώς ατομική υπόθεση (όσο πιο νωρίς το αντιλαμβάνεσαι αυτό τόσο πιο καλά) και ρίχτηκα με τα μούτρα σε ό,τι βιβλίο έπεφτε στα χέρια μου. Σχεδόν αποκλειστικά σε εξωσχολικά αναγνώσματα.

Κάθε άνθρωπος, όταν διαβάζει, μεγεθύνει τους τρόπους με τους οποίους υπάρχει στον κόσμο. Οι αναγνώστες θεωρούνται όλο και περισσότερο συν-συγγραφείς. Η χειρονομία, η κατάθεση του συγγραφέα ο οποίος επινοεί, δεν σημαίνει πλέον μόνο μια οριζόντια σχέση πομπού - δέκτη. Δημιουργείται και ένας χώρος που απλώνει, και σε κάθε συγγραφέα αντιστοιχούν πληθώρα μοναδικών αναγνωστών που «ξαναγράφουν», ερμηνεύουν το βιβλίο του.

Ο χρόνος για ανάγνωση είναι οπουδήποτε: δεν απαιτείται συσκευή, δεν υπάρχει χρόνος και χώρος. Είναι η μόνη «τέχνη» που μπορεί να ασκηθεί σε οποιαδήποτε ώρα της ημέρας ή της νύχτας, όποτε έρχεται η κλίση, έρχεται και ο χρόνος, δηλαδή ο χρόνος για ανάγνωση. Διαβάζει κανείς σε χαρά ή θλίψη. Ειδικά σε θλίψη, ή σε ασθένεια, το βιβλίο για την υγεία ή την ασθένεια που διαβάζουμε δεν είναι αυτό που σκέφτεται για μας, αλλά αυτό που μας κάνει να σκεφτούμε. Πιστεύουμε ότι ο πόνος και η θλίψη μας είναι πρωτοφανείς στην ιστορία του κόσμου, αλλά στη συνέχεια διαβάζουμε: «Υπήρξαν βιβλία που με δίδαξαν ότι τα πράγματα που με βασάνιζαν ήταν τα ίδια εκείνα πράγματα που με έφερναν σε επαφή με όλους τους ανθρώπους που υπήρξαν ζωντανοί ή που δεν έζησαν ποτέ», είπε ο αμερικανός συγγραφέας και ακτιβιστής James Baldwin. [...]

Οι καλύτερες στιγμές στην ανάγνωση είναι όταν συναντάμε κάτι – μια σκέψη, ένα συναίσθημα, έναν τρόπο να κοιτάζουμε τα πράγματα – που σκεφτήκαμε πως είναι γραμμένο ειδικά για μας. Όταν το βρούμε, συνειδητοποιούμε πως έχει καταγραφεί από κάποιον άλλο, από ένα πρόσωπο που δεν γνωρίσαμε ποτέ, ένα πρόσωπο που μπορεί και να μην υπάρχει πια. Είναι σαν να έχει έρθει ένα χέρι και να έχει πάρει το δικό μας. «Ένας αναγνώστης ζει χιλιάδες ζωές πριν πεθάνει. Ένας μη αναγνώστης μόνο μία», λέει ο αμερικανός συγγραφέας George R.R. Martin. Η ανάγνωση πολλαπλασιάζει το εν δυνάμει μας, το μεγεθύνει, το οδηγεί σε θαυμαστά και άγνωστα πεδία, μέσα από πολυποικίλες ατραπούς που δεν θα φανταζόμασταν ποτέ, για να μας παραδώσει μετά το τέλος της ανάγνωσης και πάλι τον εαυτό μας, αλλαγμένο. Τα βιβλία είναι φορητή μαγεία.

Σε όποια μορφή πλέον, πάνε παντού, μας δίνουν τη δυνατότητα να τα μεταφέρουμε εύκολα σε μια βαλίτσα, σε ένα σακίδιο, σε μια σακούλα, σε ένα κινητό ή να τα εναποθέσουμε, με την απόλαυση της παρατατικότητας*, στις βιβλιοθήκες μας.

* παρατατικότητα: διάρκεια

*Άρθρο του συγγραφέα Αλέξη Σταμάτη, εφημερίδα ΤΟ ΒΗΜΑ,
09/02/2020, διασκευή (ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2020/Παλαιό σύστημα)*

Να γράψετε στο τετράδιό σας την περίληψη του κειμένου που σας δόθηκε (90-110 λέξεις)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Το άρθρο αναφέρεται στη διαχρονική σχέση του ανθρώπου με τη φιλιαναγνωσία εστιάζοντας στην αξία αυτής της συνήθειας. Αρχικά, παρουσιάζεται ότι η ανάγνωση ολοκληρώνει την προσωπικότητα του ατόμου, εφόσον συμβάλλει στην κατανόηση του κόσμου. Αν και στη σύγχρονη εποχή το διάβασμα θεωρείται δραστηριότητα μοναχικών ανθρώπων, στο παρελθόν η δυνατή ανάγνωση αποτελούσε συνήθεια. Βέβαια, επισημαίνεται ότι πλέον η σύγχρονη εκδοχή της ανάγνωσης αναδεικνύει τον απόλυτα προσωπικό χαρακτήρα της, εφόσον ο αναγνώστης προβαίνει σε ατομική νοηματοδότηση του κόσμου. Αυτό το γεγονός επιτρέπει την ανεξαρτησία του ως προς τον χρόνο άσκησης αυτής της δραστηριότητας και ως προς τις συνθήκες μέσω των οποίων κάποιος επιλέγει να στραφεί στην ανάγνωση. Τέλος, το υπέρτατο ενδιαφέρον για τη φιλιαναγνωσία εντοπίζεται όταν κάποιος βιβλίο μετουσιώνει προσωπικά ενδιαφέροντα, λειτουργώντας ως απάγκιο σ' ένα κόσμο ιδανικό.

προτεινόμενη απάντηση «ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ»

4.1.2 ΠΥΚΝΩΣΗ ΜΕΡΟΥΣ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

- Συνήθως αυτό που δίνεται αποτελεί μια θεματική ενότητα (ή υποενότητα)
- Ακολουθούμε την ίδια διαδικασία με την πύκνωση ολόκληρου κειμένου.

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ

Η επιδίωξη ή, έστω, η διακήρυξη της αντικειμενικότητας κατέχει πάντα μια καίρια θέση στη δημοσιογραφική δεοντολογία. Αναγράφεται σε όλους τους Κώδικες Δεοντολογίας, συχνά στις προγραμματικές επαγγελίες, καμιά φορά και στις προμετωπίδες των εφημερίδων. Η βαρύνουσα σημασία που της αποδίδεται υπογραμμίζεται με την αντιδιαστολή ανάμεσα στην αντικειμενικότητα της ειδησεογραφίας και στον επιτρεπόμενο υποκειμενικό χρωματισμό της αρθρογραφίας. Και, βέβαια, υποτίθεται ότι αφορά όλα τα Μέσα Μαζικής Επικοινωνίας, έντυπα, ραδιόφωνο, τηλεόραση, τώρα και ιστοσελίδες του Διαδικτύου. Παντού, τα γεγονότα υποτίθεται ότι εμφανίζονται όπως πραγματικά είναι χωρίς στρεβλώσεις, ανακριβείς προσθήκες ή σκόπιμες παραλείψεις.

Η εικόνα είναι ειδυλλιακή αλλά εξωπραγματική. Γιατί παραγνωρίζει τη σημασία της παρουσίασης του γεγονότος: το ίδιο γεγονός, χωρίς καμιά αλλοίωση, έχει διαφορετική επίπτωση στη λεγόμενη κοινή γνώμη, ανάλογα με το πώς θα παρουσιασθεί. Άλλη σημασία αποκτά το γεγονός που παρουσιάζεται στην πρώτη σελίδα (ή στην αρχή της ροής των ειδήσεων) κι άλλη αυτό που πνίγεται σε κάποια εσωτερική σελίδα (ή ανάμεσα σε άλλες ειδήσεις), άλλη το γεγονός που θεωρείται άξιο να υπογραμμισθεί με πολύ χώρο ή χρόνο κι άλλη εκείνο που κάπου αναφέρεται παρενθετικά και συνοπτικά. Ακόμα, το μέγεθος των τυπογραφικών στοιχείων ή ο τίτλος, ο τόνος της φωνής του εκφωνητή ή του παρουσιαστή μπορούν να κάνουν το ίδιο γεγονός να φαίνεται διαφορετικό.

Ας παραδεχτούμε ότι αυτές οι παραβιάσεις της αντικειμενικότητας είναι, ως έναν βαθμό, αναπόφευκτες. Επιτέλους, η είδηση κάπως πρέπει να παρουσιασθεί και κάποιος πρέπει να αποφασίσει για τον τρόπο της παρουσίασής της. Με τι κριτήριο θα κριθεί η αντικειμενικότητα της παρουσίασης; (...)

Η κύρια μέθοδος κατασκευής γεγονότων παίρνει συχνά τη μορφή πρόβλεψής τους. (...) Ας πάρουμε, για παράδειγμα, μια αναγγελόμενη απεργία ή μια αναγγελόμενη πορεία κάποιου ορισμένου κλάδου, από τις συνηθισμένες, ας πούμε «ρουτίνας». Ως ένα μεγάλο βαθμό, η επιτυχία της εξαρτάται από τη δημοσιευόμενη πρόβλεψη της επιτυχίας ή της αποτυχίας: η είδηση ότι «καθολική αναμένεται η συμμετοχή στη σημερινή απεργία» ή «μεγαλειώδης προβλέπεται η αυριανή πορεία» μπορεί να αποτελέσει σημαντική παρακίνηση για τους κάθε λογής διστακτικούς. (...)

Άλλωστε στα μέσα μαζικής επικοινωνίας αρέσει ο χαρακτηρισμός ως «τέταρτης εξουσίας» (παράλληλα προς τη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική), γιατί τους αναγνωρίζει μια δύναμη επίδρασης στον δημόσιο βίο.

Και εξουσία μεν σίγουρα υπάρχει, το ερώτημα είναι αν μπορεί να μπει στην ίδια μοίρα με τις άλλες τρεις. Γιατί, ενώ η δημοκρατική νομιμοποίηση των τριών άλλων εξουσιών στηρίζεται, άμεσα ή έμμεσα, στη λαϊκή κυριαρχία, μετέωρη παραμένει η νομιμοποίηση της εξουσίας που ασκούν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας. (...)

Συνεπώς, επιβάλλεται η αφύπνιση της προσοχής των αναγνωστών ή των θεατών μπροστά σε κάποιες παγίδες που στήνονται καμιά φορά, ώστε ν' ακτινογραφείται η πραγματικότητα που συχνά συγκαλύπτεται ή εξωραϊζεται. Πάντως, σε κάθε περίπτωση, η ελευθερία του Τύπου και των άλλων μέσων μαζικής επικοινωνίας είναι αγαθό αναμφισβήτητο. Και τούτο γιατί, αν η ελευθερία του τύπου κρύβει κάποιους κινδύνους, η έλλειψή της είναι ένα κακό απόλυτο, όπως κάθε σύμπτωμα ολοκληρωτισμού.

*Διασκευή άρθρου του Γεωργίου Κουμάντου από τον ημερήσιο τύπο
(ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ Β ΤΑΞΗΣ ΕΝΙΑΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ/2002)*

Να αποδώσετε περιληπτικά το περιεχόμενο των παραγράφων 2 έως 4, σε 60-80 λέξεις:

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΑΠΑΝΤΗΣΗ

Ο συγγραφέας στις συγκεκριμένες παραγράφους, αναφέρεται στους παράγοντες που επηρεάζουν την αντικειμενική παρουσίαση της είδησης. Ειδικότερα, υποστηρίζει ότι οι διαφοροποιημένοι τρόποι έκθεσης της είδησης επιδρούν στο βαθμό αντικειμενικότητάς της. Επισημαίνει ότι η αντικειμενικότητα δεν μπορεί να κατακτηθεί στο μέγιστο βαθμό, ενώ παράλληλα διερευνά τα κριτήρια αξιολόγησής της. Τέλος, αναλύει την διαμόρφωση ενός γεγονότος, καταλήγοντας ότι η εξ αρχής πρόβλεψη των γεγονότων, προλείπει το έδαφος για την εξέλιξή τους.

4.1.3 ΠΕΡΙΛΗΨΗ ΜΕ ΕΣΤΙΑΣΗ

Σ' αυτή την περίπτωση καλούμαστε να αποδώσουμε περιληπτικά ένα μέρος του κειμένου όχι συγκεκριμένων παραγράφων, αλλά με βάση τις απόψεις του συγγραφέα. Αυτές μπορεί να είναι σε κάποιο σημείο ή διάσπαρτες και πρέπει να εντοπισθούν και να αποδοθούν περιληπτικά. Συνήθως σε αυτή την περίπτωση υπάρχει επικοινωνιακό πλαίσιο.

α. Εντοπίζουμε τα χωρία.